

Центральноукраїнський національний технічний університет

Кафедра економіки, підприємництва
та готельно-ресторанної справи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Андрій КИРИЧЕНКО

“ ”

2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК31 МОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ І КОМУНІКАТИВНА МАЙСТЕРНІСТЬ ФАХІВЦЯ

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність

С 1 Економіка

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма

Економіка

(назва спеціалізації)

факультет

економічний

(назва факультету)

Розробник: ОГАРЄНКО Тетяна Анатоліївна, кандидат філологічних наук, доцент
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму схвалено на засіданні
кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи
Протокол від “27” серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

(підпис) Володимир ЗАЙЧЕНКО (прізвище та ініціали)

Декан факультету _____ економічного

(підпис) Наталія ШАЛІМОВА (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: <u>С</u> <u>«Соціальні науки, журналістика та інформація»</u>	Загальної підготовки	
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: <u>С1 Економіка</u> <u>спеціалізація С1.-01.</u> <u>«Економіка»</u> Освітня програма: <u>«Економіка»</u>	Рік підготовки	
		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	Освітній рівень: <u>перший (бакалаврський)</u>	Лекції	
		32 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	2 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		42 год.	84 год.
		Вид контролю	
		залік	залік

Мова навчання: українська

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Мовна компетентність і комунікативна майстерність фахівця» є формування системи знань про структуру, закономірності та найважливіші аспекти мовної комунікації у професійній сфері; формування навичок використання сучасних прагмалінгвістичних знань з метою вибудовування успішної комунікації.

Завдання дисципліни:

- розширення світогляду здобувачів за рахунок вивчення новітніх здобутків вітчизняних та зарубіжних лінгвістів у галузі комунікативної лінгвістики;
- набуття навичок використання мовних знань у практичній діяльності;
- удосконалення практичної та теоретичної підготовки здобувачів з української мови шляхом надання необхідного мінімуму теоретичних знань про базові поняття мовленнєвої комунікації, зокрема про мовленнєву діяльність, форми комунікації, засоби комунікації тощо;
- формування навичок ефективної комунікації методом аналізу комунікативних ситуацій.

Передумови для вивчення дисципліни (структурно-логічна схема підготовки фахівця): засвоєння знань за програмою НМТ з української мови.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

Загальні компетентності

- ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності

- СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

Програмні результати навчання

ПРН 6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

ПРН15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПРН20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Державна мова – мова професійного спілкування. Поняття національної та літературної мови. Найістотніші ознаки літературної мови. Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Мовне законодавство та мовна політика в Україні.

Тема 2. Основи культури української мови. Мова і культура мовлення в житті професійного комунікатора. Комунікативні ознаки культури мови. Мовні норми. Мовний, мовленнєвий, спілкувальний етикет. Стандартні етикетні ситуації. Парадигма мовних етикетних формул.

Тема 3. Стилi сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні. Функціональні стилі української мови та сфера їх застосування. Основні ознаки функціональних стилів. Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового і розмовного стилів. Текст як форма реалізації мовнопрофесійної діяльності.

Тема 4. Спілкування як інструмент професійної діяльності. Комунікативна майстерність. Сутність, структура і види соціальної комунікації.

Сутність і загальна характеристика процесу комунікації. Принципи, функції і закони соціальної комунікації. Різновиди соціальної комунікації. Елементи комунікаційного процесу. Мотиви, цілі та функції комунікації. Вербальні засоби комунікації. Види, типи і форми професійного спілкування. Усна й письмова комунікація. Правила успішної комунікації. Невербальні компоненти спілкування. Гендерні аспекти спілкування.

Вплив національно-культурних чинників на процес спілкування.

Функції соцмереж у сучасному світі. Правила спілкування в соцмережах. Креативність у мовленні.

Тема 5. Регулятиви мовної комунікації

Комунікативний кодекс і його складники. Основні принципи спілкування. Правила спілкування. Конвенції спілкування. Етикет мовленнєвого спілкування.

Тема 6. Ознаки і чинники ефективної мовної комунікації

Ефективна мовна комунікація. Комунікативна компетенція. Основні закони спілкування. Стратегії спілкування. Механізми мовленнєвого впливу. Комунікативна позиція і способи її посилення.

Тема 7. Ознаки і причини неуспішної мовної комунікації

Неуспішна мовна комунікація. Комунікативний саботаж. Типологія комунікативних невдач.

Тема 8. Проблеми конфліктів у спілкуванні людей

Поняття конфліктів, їх особливості. Конфліктна ситуація, складові та етапи розвитку.

Основні типи конфліктів. Способи вирішення конфліктів. Конфлікти під час спілкування з дітьми.

Тема 9. Невербальні засоби комунікацій

Сутність і особливості невербальної комунікації. Пара- і екстралінгвістичні компоненти невербальної комунікації. Міміка, погляд та жести. Організація простору і часу. Поза і хода. Контакт очей. Інші невербальні засоби комунікації:

- мова прапорів;
- мова свисту;
- мова музичних інструментів;
- мова вигуків.

Тема 10. Ділове фахове спілкування.

Ділова бесіда як форма ділової комунікації. Сутність, мета і фази ділової бесіди. Форми колективного обговорення професійних проблем. Ділова нарада як форма ділової комунікації. Ділова зустріч як різновид ділової комунікації. Дискусія. «Мозковий штурм» як евристична форма, що активізує креативний потенціал співрозмовників під час колективного обговорення проблеми. Технології проведення «мозкового штурму».

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Державна мова – мова професійного спілкування.	9	2	1			6	9	1				8
Тема 2. Основи культури української мови	9	2	1			6	9					9
Тема 3. Стилi сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні.	9	2	1			6	9					9
Тема 4. Спілкування як інструмент професійної діяльності. Комунікативна майстерність. Сутність, структура і види соціальної комунікації.	9	6	2			1	9	2	2			5
Тема 5. Регулятиви мовної комунікації	9	2	2			5	9					9
Тема 6. Ознаки і чинники ефективної мовної комунікації	9	6	2			1	9					9
Тема 7. Ознаки і причини неуспішної мовної комунікації	9	4	2			3	9					9
Тема 8. Проблеми конфліктів у спілкуванні людей	9	4	2			3	9	1				8
Тема 9. Невербальні засоби комунікацій.	9	2	1			6	9					9
Тема 10. Ділове фахове спілкування.	9	2	2			5	9					9
Усього годин	90	32	16	0	0	42	90	4	2	0	0	84

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Державна мова – мова професійного спілкування.	1	
2	Тема 2. Основи культури української мови..	1	
3	Тема 3. Стилi сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні.	1	
4	Тема 4. Спілкування як інструмент професійної діяльності. Комунікативна майстерність. Сутність, структура і види соціальної комунікації.	2	2
5	Тема 5. Регулятиви мовної комунікації.	2	
6	Тема 6. Ознаки і чинники ефективної мовної комунікації..	2	
7	Тема 7. Ознаки і причини неуспішної мовної комунікації.	2	
8	Тема 8. Проблеми конфліктів у спілкуванні людей.	2	
9	Тема 9. Невербальні засоби комунікацій.	1	
10	Тема 10. Ділове фахове спілкування	2	
	Разом	16	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Державна мова – мова професійного спілкування.	6	8
2	Тема 2. Основи культури української мови..	6	9
3	Тема 3. Стилi сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні.	6	9
4	Тема 4. Спілкування як інструмент професійної діяльності. Комунікативна майстерність. Сутність, структура і види соціальної комунікації.	1	5
5	Тема 5. Регулятиви мовної комунікації.	5	9
6	Тема 6. Ознаки і чинники ефективної мовної комунікації..	1	9
7	Тема 7. Ознаки і причини неуспішної мовної комунікації.	3	9
8	Тема 8. Проблеми конфліктів у спілкуванні людей.	3	8
9	Тема 9. Невербальні засоби комунікацій.	6	9
10	Тема 10. Ділове фахове спілкування	5	9
	Разом	42	84

7. Індивідуальні завдання

При вивченні дисципліни «Мовна компетентність і комунікативна майстерність фахівця» здобувачам пропонується виконувати наступні індивідуальні завдання:

- аналіз прикладів професійного мовлення, розробка професійної промови;
- проведення аналітичного (критичного) огляду літературних джерел та наукових статей за тематикою дисципліни;
- виконання творчих завдань (підготовка проєктів).

Теми індивідуальних завдань:

1. Найістотніші ознаки літературної мови. Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови.
2. Мовне законодавство та мовна політика в Україні.
3. Мова і культура мовлення в житті професійного комунікатора. Комунікативні ознаки культури мови.
4. Мовні норми.
5. Мовний, мовленнєвий, спілкувальний етикет. Стандартні етикетні ситуації. Парадигма мовних етикетних формул.
6. Функціональні стилі української мови та сфера їх застосування. Основні ознаки функціональних стилів.
7. Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового і розмовного стилів.
8. Текст як форма реалізації мовнопрофесійної діяльності.
9. Сутність і загальна характеристика процесу комунікації.
10. Принципи, функції і закони соціальної комунікації. Різновиди соціальної комунікації.
11. Елементи комунікаційного процесу.
12. Мотиви, цілі та функції комунікації.
13. Вербальні засоби комунікації. Види, типи і форми професійного спілкування.
14. Усна й письмова комунікація.
15. Правила успішної комунікації.
16. Невербальні компоненти спілкування. Гендерні аспекти спілкування.
17. Вплив національно-культурних чинників на процес спілкування.
18. Функції соцмереж у сучасному світі. Правила спілкування в соцмережах.
19. Креативність у мовленні.
20. Комунікативний кодекс і його складники.
21. Основні принципи спілкування.
22. Правила спілкування. Конвенції спілкування.
23. Етикет мовленнєвого спілкування.
24. Ефективна мовна комунікація. Комунікативна компетенція.
25. Основні закони спілкування.
26. Стратегії спілкування.
27. Механізми мовленнєвого впливу.
28. Комунікативна позиція і способи її посилення.
29. Неуспішна мовна комунікація. Комунікативний саботаж.

30. Типологія комунікативних невдач.
31. Поняття конфліктів, їх особливості. Конфліктна ситуація, складові та етапи розвитку.
32. Основні типи конфліктів.
33. Способи вирішення конфліктів. Конфлікти під час спілкування з дітьми.
34. Сутність і особливості невербальної комунікації. Пара- і екстралінгвістичні компоненти невербальної комунікації.
35. Міміка, погляд та жести.
36. Організація простору і часу.
37. Пози і хода.
38. Контакт очей.
39. Інші невербальні засоби комунікації:
 - мова прапорів;
 - мова свисту;
 - мова музичних інструментів;
 - мова вигуків.
40. Ділова бесіда як форма ділової комунікації. Ділова зустріч як різновид ділової комунікації. Сутність, мета і фази ділової бесіди.
41. Форми колективного обговорення професійних проблем. Ділова нарада як форма ділової комунікації.
42. Дискусія.
43. «Мозковий штурм» як евристична форма, що активізує креативний потенціал співрозмовників під час колективного обговорення проблеми. Технології проведення «мозкового штурму».

8. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни «Мовна компетентність і комунікативна майстерність фахівця» застосовуються наступні методи:

- словесні (лекції, бесіди);
- наочні, під час лекцій (інформаційних, аналітичних, проблемних) та практичних занять, у тому числі з використанням мультимедійного забезпечення;
- практичні, зокрема виконання вправ, мовленнєві тренінги;
- інтерактивні методи навчання, зокрема дискусії, аналіз практичних ситуацій, мозковий штурм, ділові ігри;
- інноваційні, зокрема проектно-дослідницький метод; використання ІІІ для порівняльного аналізу; самопрезентації. Застосовуються наступні інформаційно-комунікаційні технології та диджитал-інструменти: частину інструментарію від Google Drive (Google Forms);
- методи дистанційного навчання за допомогою платформ: Moodle та Zoom.

9. Критерії та засоби оцінювання

Види контролю: поточний, підсумковий.

Форма підсумкового контролю: залік.

Оцінку підсумкового семестрового контролю у формі заліку становить сума балів за результатами поточного контролю, рубіжних контролів та балів, набраних здобувачем вищої освіти при складанні семестрового екзамену.

По поточному контролю здобувач має можливість отримати бали за активність на лекційних та практичних заняттях, виявлення рівня підготовки здобувачів із зазначеної теми під час опитування, розв'язання розрахункових практичних завдань, тестування, підготовки доповіді-презентації та індивідуальних завдань.

Впродовж семестру здобувач може отримати максимум 60 балів, в тому числі за перший рубіжний контроль – 30 балів, за другий рубіжний контроль – 30 балів, 40 балів виноситься на іспит. Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти на екзамені, додається до результатів рубіжних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»).

Результати навчання, набуті шляхом неформальної, інформальної освіти зараховуються відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Центральнотехнічному національному технічному університеті.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, тестовий контроль.

Шкала оцінювання: ЄКТС, національна та ЦНТУ

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка	
		За національною системою (екзамен)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	82-89
C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок		74-81
D	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	64-73
E	ДОСТАТНЬО - виконання задовольняє мінімальні критерії		60-63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО - потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО - необхідна серйозна подальша робота		1-34

10. Рекомендовані джерела інформації:

Основні:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 342 с.
2. Кацавець Р. Ділова українська мова. За новим Українським правописом : навч. посіб. Вид. 3-тє, доповн. Київ : Алерта, 2025. 350 с.
3. Кацавець Р. С. Мова державних службовців : навч. посібник. Київ : Алерта, 2023. 220 с.
4. Косенко Ю.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2011. 187 с.
5. Пентилюк М.І. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. 224 с.
6. Український правопис : схвалено Постановою Кабінету Міністрів України № 437 від 22 травня 2019 р. Репринт. вид. Харків : Право, 2022. 292 с.
7. Холод О.М. Соціальні комунікації: соціо- і психолінгвістичний аналіз : навч. посіб. Київ : КиМУ, 2010. 391 с.
8. Шевчук С. Українське ділове мовлення : навч. посіб. Вид. 11-те, випр. і допов. Київ : Алерта, 2025. 314 с.
9. Шевчук С. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Київ : Алерта, 2023. 536 с.
10. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. пос. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 312 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk756619.pdf>

Додаткові:

1. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006. 247 с.
2. Бацевич Ф. С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 281 с.
3. Мацько Л.І., Кравець Л. І. .Культура української фахової мови: навч. посібник Київ : ВЦ «Академія», 2007. 359 с.
4. Огаренко Т. Вплив мови на формування національної ідентичності та психологічних характеристик народу. *«Мова — кордон національної безпеки»*: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Львів, 21 лютого 2025 року. Львів: ЛДУ БЖД, 2025. С.105-108. URL : <https://surl.li/gfzhkf>
5. Огаренко Т.А. Мовний чинник формування особистості. *Особистість та освіта в умовах сучасних соціокультурних викликів: ціннісно-світоглядні та науково-методичні аспекти* : Збірник матеріалів науково-практичної конференції, 22 лютого 2024 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР» / Наук. ред. О. Є. Висоцька, техн. ред. Н. В. Дев'ятко. Дніпро: КЗВО «ДАНО» ДОР», 2024. С. 168-170. URL: https://drive.google.com/file/d/1tnPT_HfzqdlQ7UoHtd4RjVgv37S5Wlf1/view?usp=sharing
6. Огаренко Т. А. Пронімінативи як засіб вираження толерантності в діловому спілкуванні. *Perspectives of contemporary science: theory and practice* : proceedings of the 1st International scientific and practical conference.

SPC "Sci-conf.com.ua". Lviv, Ukraine. 2024. Pp. 635-638.

URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/03/PERSPECTIVES-OF-CONTEMPORARY-SCIENCE-THEORY-AND-PRACTICE-4-6.03.24.pdf>

7. Огаренко Т. Правильність мовлення як показник культури фахівця. *Perspectives of contemporary science: theory and practice*: Proceedings of the 7th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Lviv, Ukraine, 19-21.08.2024. Pp. 574-576. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/08/PERSPECTIVES-OF-CONTEMPORARY-SCIENCE-THEORY-AND-PRACTICE-19-21.08.24.pdf>

8. Огаренко Т. А., Чорноус О. В. Українська мова : практикум [електронне видання]. Кропивницький : Донецький державний університет внутрішніх справ, 2024. 156 с.

9. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради : навч. посібник. 2-ге вид., стереотип. Київ : Либщ, 2001. 240 с.

Законодавчі та нормативні документи:

Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 21, ст.81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

Інформаційні ресурси (офіційні сайти):

1. Експрес-уроки української мови Олександра Авраменка. URL: <http://ippo.kubg.edu.ua/ekspres-uroky>

2. Лінгвістичний портал. URL: <http://www.mova.info/>

3. Національна бібліотека імені В.І. Вернадського.
URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

3. Національна комісія зі стандартів державної мови.
URL: <https://mova.gov.ua/>

4. Уроки державної мови. URL: <https://135.slovaronline.com/>

5. Український лінгвістичний портал. Словники України online: словозміна, синонімія, фразеологія. URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>